

І.В. ТяжкоробДВНЗ «Університет банківської справи», nosach78@rambler.ru

Конкурентоспроможність регіону визначається наявністю тих чи інших конкурентоспроможних галузей або сегментів галузі. Тому проблема вибору пріоритетів розвитку промислового сектору економіки регіону є найбільш значимою та дискусійною, особливо в умовах обмеженості фінансових, матеріальних, людських та інших ресурсів. Ресурси будь-якого регіону завжди відстають від постійно зростаючих потреб, що змушує сфокусувати увагу на цілях у тих сферах, де результати мають вирішальне значення. Різноманітність умов регіонального розвитку та його динаміка зумовлюють можливість існування різних (одночасно декількох) пріоритетів для одного регіону або однакових пріоритетів для різних регіонів. Вміння виокремити пріоритети – один з найважливіших вимог при формулюванні стратегічних цілей.

Дослідженням методологічних основ формування та обґрунтування пріоритетів стратегій регіонального розвитку присвячено чимало наукових праць українських та зарубіжних вчених. Так, одні автори наголошують, що стратегії розвитку регіонів мають відповідати не тільки основним напрямкам розвитку держави, а й світовим принципам сталого розвитку [1]. Інші зазначають, що підґрунтям для розробки пріоритетів стратегій регіонального розвитку та формування таких стратегій є застосування, на зразок країн ЄС, інноваційного підходу. Крім того, ці ж дослідники пропонують для більш раціонального використання обмежених ресурсів, активізації ініціативності

місцевих органів влади та формування позитивного синергетичного ефекту у процесі реалізації пріоритетів стратегії у цілому поєднувати галузевий, просторовий та управлінський підходи до формування пріоритетів [2]. Існує також думка, згідно якої неприйнятним є домінування галузевого підходу та недооцінювання просторової структури економіки та соціальної сфери, що не забезпечує ефективного розвитку міст і муніципальних районів [3]. Отже, розділяючи вище наведені погляди та не дивлячись на чималі здобутки у вирішенні питання удосконалення стратегічних пріоритетів розвитку регіону, вважаємо за необхідне всебічне обґрунтування вибору галузевих пріоритетів як «полюсів» цього розвитку.

Згідно Сучасного економічного словника термін «пріоритет» означає переважаюче, першочергове за часом значення, положення, право [4, с. 330]. Стосовно регіонального розвитку, пріоритет має такі сутнісні характеристики, як інноваційність; ресурсна ефективність; спрямованість на розв'язання проблем розселення, працевлаштування, розвитку інфраструктури; екологічна дружність; соціальна ефективність та ін. [5, с. 18].

В цілому пріоритети розвитку регіонів визначають з одного боку, для забезпечення конкурентоспроможності кожного регіону у внутрішнього державному поділі праці на основі ефективного і повного розкриття потенціалу, а з іншого – для поглиблення інтегрованості регіонів у загальнодержавну економічну систему на основі розкриття коопераційних зв'язків між регіонами та міжрегіонального співробітництва [5, с. 18]. Тому для регіону важливо своєчасно й обґрунтовано виокремити систему його стратегічних цільових пріоритетів, доповнивши її програмою конкретних дій щодо їх практичного досягнення. При цьому пріоритетність досягнення цілей встановлюється ранжуванням проблем за ступенем невідкладності їх розв'язання [6]. Зокрема, при розробленні цілей відповідних рівнів і розподілі необхідних для їх досягнення ключових ресурсів здебільшого послуговуються такою системою пріоритетів: цілі першого рівня потребують оптимальної концентрації ресурсів; цілі другого рівня – достатнього мінімуму; цілі третього рівня задовольняються залишковим принципом, через що іноді можливе цілковите припинення дії окремих програм і проектів. В результаті така робота за певних умов перетворюється у первинний варіант стратегії розвитку регіону.

Отже, аналізуючи зміст стратегій соціально-економічного розвитку регіонів України, вітчизняні вчені виявили низку загальних проблем у формулюванні стратегічних пріоритетів, що не сприяє формуванню стимулів та перешкоджає реалізації довгострокових цілей розвитку регіону [2; 5]. По-перше, це відсутність логічної схеми означення регіонального пріоритету та його словесного формулювання, що призводить до звуження поняття «пріоритет» та його невідповідності стратегічній спрямованості розвитку регіону. По-друге, пріоритети регіонального розвитку не узгоджені із пріоритетами, визначеними у Державній стратегії регіонального розвитку, що унеможливає створення єдиного поля дій центральних та місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. По-третє, існує недостатній зв'язок пріоритетів розвитку певного регіону із пріоритетами розвитку сусідніх регіонів, що останнім часом набуває особливої важливості у контексті активізації міжрегіонального та транскордонного співробітництва.

Подальші дослідження в контексті визначення галузевих пріоритетів розвитку українських регіонів дозволили зробити висновок, що у більшості регіональних стратегій при наведенні переліку тих чи інших пріоритетних галузей не охарактеризовано індикатори (критерії), на основі яких здійснювався цей вибір. Так, лише в деяких стратегіях можна зустріти перелік індикаторів досягнення пріоритетних цілей без їх відповідної класифікації або в якості критерію використовується лише таке формулювання «вибір цілей базувався на прозорому обговоренні чинників і порівняльних переваг регіону із спрямуванням його потенціалу у сферу розвитку на усунення вад регіону, розв'язання проблем розвитку та пом'якшення ризиків». Безперечно, що однією з основних вимог при визначенні цільових пріоритетів є збір та облік даних усіх етапів і об'єктів стратегічного аналізу. Перш за все, це стосується результатів дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища (SWOT-аналіз), розроблення сценаріїв розвитку, тобто те, без чого неможливо кількісно обґрунтувати ієрархію цільових пріоритетів. Проте, реалізація пріоритету має відбуватись за рахунок інтенсивного випереджаючого розвитку такого виду діяльності або галузі, стабільний розвиток якої може створити стимулюючий ефект для розвитку інших супутніх галузей та всього господарського комплексу регіону.

Таким чином, при обґрунтуванні галузевих пріоритетів регіону критерії вибору мають бути подано системно з урахуванням всіх складових стійкого функціонування регіону, зокрема, оптимального сполучення економічної, соціальної та екологічної складових. Крім того, вважаємо за доцільне використання підходів зарубіжних вчених, у відповідності з якими виділяють два кри-

терії ринкової (реальної) конкурентоспроможності галузі, – це залученість галузі у зовнішню торгівлю та рівень присутності галузі на кожному із пріоритетних ринків збуту країни [7, с. 253]. Не менш важливим є також врахування того факту, що останнім часом підприємства, які формально відносяться до певних галузей промисловості, істотно диверсифікують свою економічну діяльність. Тому необхідним є виділення показників потенціалу впливу підприємств певної галузі на розвиток суміжних галузей та видів економічної діяльності, що дозволить визначити потенціал кластеризації підприємств галузі. Кластеризація є своєрідним інструментом формування стратегічної взаємодії галузей регіону на основі поєднання спеціалізації та інтеграції, конкуренції та кооперації, тим самим забезпечуючи соціально–економічний розвиток регіону.

Список використаних джерел:

1. Ісаченко, Д.А. Практика стратегічного планування розвитку регіонів / Д.А. Ісаченко // Регіональна економіка. – 2009. – №4. – С. 24–32.
2. Шевченко, О. Щодо удосконалення регіональних пріоритетів розвитку у процесі модернізації середньострокових стратегій економічного і соціального розвитку регіонів України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / О.В. Шевченко; Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1344/>
3. Швецов, А. Систематизация инструментов перспективного планирования территориального развития: настоятельная необходимость и конкретные предложения окончание) / А. Швецов // Вопросы экономики. – 2009. – № 5. – С. 12–47.
4. Райзберг, Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – [6–е изд., перераб. и доп.]. – М.: ИНФРА–М, 2008. – 512 с.
5. Шевченко, О.В. Пріоритети розвитку регіонів як інструмент стратегічного управління регіональною економікою / О.В. Шевченко // Соціально–економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3 (107). – С. 12–21.
6. Наказ Міністерства Економіки та з питань європейської інтеграції України № 224 від 29.07.2002 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uazakon.com/document/spart09/inx09341.htm.
7. Гавриллова, С.Н. Конкурентоспособность отраслевого комплекса региональной системы / С.Н. Гавриллова, Е.А. Орлова // Экономика региона. – 2007. – №4. – С. 249–254.